

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XVII. Prima Figura.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

strativum sive Apodicticum & Dialecticum sive Probabilem. Demonstrativus est, qui ex meris necessariis reciprocis constat. Estq; vel t̄s dion, in quo argumentum sumitur ex efficiente & fine. Dicitur Demonstratio à priori. Ex efficiente. ut, Quicquid rationis particeps, est risibile. Homo est rationis particeps. Ergo homo est risibilis. Ex fine. Quos Deus sibi proposuit glorificandos aeternâ gloriâ, illis omnia cedunt in bonum. Deus proposuit sibi omnes amantes se gloriâ aeternâ glorificare. Ergo omnibus amantibus Deum omnia cedunt in bonum. Vel t̄s in quo argumentum sumitur ex effectis. Dicitur Demonstratio à posteriori. ut, Quod potest generari, in eo est materia. Corpus naturale potest generari. Ergo in corpore naturali est materia. *Quae demonstrationes omnes in Philosophia sunt usitatissimae, quarum demonstrationes à priori per Regressum peruenimus. Regressus autem dicitur illa demonstrandi ratio, qua per causam ex effectu notiori colligimus, postea procedentes ex eadem causâ eundem effectum demonstramus. Sic probatur Lunam esse globosam, quia per totum scit ac decrescit: deinde regrediendo demonstramus Lunam crescere & decrescere, quia sit globosa.] Syllogismus Dialecticus sive probabilis est, qui constat enunciatis veris contingentibus, & probabiliter ex quibusvis argumentis concludit. Ex materia; In Hassia est frumenti. Ergo est copia panis. Ex Subjecto. Lucretia mulier. Ergo est garrula. Ex Adjuncto; Petrus pallet. Ergo studet. Ex oppositis. Est Leo. Ergo non asinus. Ex comparationis. Nauta non ex natura, sed ex electionis judicio periturus. Ergo princeps. Sed de hac distributione plura dicent Aristotelici.]*

Hæc de Syllogismi simplicis secundum affectionis distinctione: sequuntur ejusdem species sive Figure

CAPUT XVII.

PRIMA FIGURA.

I. FIGURA Syllogismi simplicis est

apra dispositio argumenti tertii (*mediæ termini*) cum partibus quæstionis.

2. Figuræ Syllogismi simplicis pro triplici argumenti tertii dispositione sunt tres: quarum singulæ plures concludendi modos admittunt.

[Figuræ vocabulum Metaphoricum est, ex Mathematicis translatum ad Logicam: Vñ verò vulgata Logicorum consuetudine nunc adeò tritum, ut pro tropico non amplius, sed proprio habeatur. Species Ramei vocant, quanquam & hoc ambigunt. Distinguentes Syllogismum simplicem in Contractum, quem primo loco ponunt: nos verò tertiæ figuræ assignamus: & Explicatum; quem duorum modorum facit. 1. Modi, in quo argumentum in Antecedente sequatur, quem nos secundæ figuræ: 2. Modi, in quo argumentum in propositione antecedat, in assumptione sequatur, quem nos primæ figuræ attribuimus. Ordinis rationem isti in terminæ collocatione constituent, sed absq; ratione. Cum constet integrum & perfectum prius esse in usu rationis licet in naturâ generationum ex imperfecto fiat mutatio, inquit Dn. Libav. fol. 151. Cateris observanda hic versiculum, quo dispositio Modorum figurarum vulgò exprimitur.]

Syllogismum
Suboræ, Prima: Secunda bis est præ: Tertia bis
sub.]

3. Modus est dispositio propositionum Syllogismi in debitâ quantitate & qualitate.

Quantitate denotatur propositio universalis vel particularis: Qualitate affirmativa vel negativa.

[Itaq; Modi non discernunt Figuras: hoc enim est terminorum, sed syllogismorum saltem propositiones juxta Figuras dispositas, innuunt vel esse universales

vel particulares; vel affirmativas vel negativas. Quae ut facilius inculcarentur, excogitarunt veteres certa quaedam vocabula numero 14. quibus modos figurarum (Proprietates) exprimerent, his comprehensa versiculis

Barbara, Celarent, Prima Darii, Ferioq; ;
 Celare, Camestres, Festino, Baroco, Secunda ;
 Tertia grande sonans edit Darapti, Felapton,
 Adjungens Disamis, Datist, Bocardo, Ferison.

Quae quidem vocabula barbara nihil significat $\alpha\eta\omega\upsilon\lambda\iota\kappa\acute{o}s$ sive Grammaticè: At significat $\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\acute{o}s$ sive $\tau\epsilon\chi\nu\iota\kappa\acute{o}s$. Prima enim vocalis significat Propositionem: Secunda Assumptionem: Tertia Conclusionem, Vocales verò A, E, I, O, denotant qualitatem & quantitatem propositivum. A significat universalem affirmativam: E. universalem negativam. I. particularem affirmativam. O. particularem Negativam iuxta hos versiculos:

Afferit A, negat E, verum generaliter ambo
 Affert I, negat O, verum specialiter ambo.]

syllg simplex 4. Prima Figura est, in qua argumentum tertium est pars antecedens ^(ante cedens 2^{am} RA.) in propositione: pars consequens ^(consequens 2^{am} RAM) in assumptione affirmata.

[Prima Figura rectè primo loco ponitur. 1. Quia habet necessitatem non solum illationis (est enim omnium figurarum communis) sed etiam evidentiae (habetur enim dictum de Omni & Nullo, unde evidentiam omnes Syllogismi sortiuntur.) 2. Quia est generalior. Omnis enim generis quaestiones tam universales quam particulares, tam affirmativas quam negativas concludit; Quod in reliquis Figuris non fit. 3. Quia est magis naturalis & perfectior. Reliquae enim ad eam reduci possunt. Non contra haec ad illam. Habent quidem Scitae necessitatem, non tamen apparentiam necessitatis, hoc est, non tam perspicua est evidentia

dens in illis illatio, quam in prima, ad quam ubi reducuntur
necessitas sic manifestior.]

5. Modi primæ figuræ communes
sunt Quatuor. Duo universales; Bar-
bara, Celarent. Duo particulares; Darii,
Ferio. Quibus adjiciuntur duo Singula-
res sive Proprii.

6. Primus modus universalis affir-
matus est BARBARA; qui habet omnes
propositiones universales affirmati-
vas, ut: A

Bar Omne vitium est fugiendum. *pertinet hoc optum*
ba Avaritia est vitium. E. *ad Modum Darii*
ra. Avaritia fugienda.
Virtus est expetenda, quia est bona. Virtus est bona, *De justum e-*
Quia possessorem meliorem reddit. Avarus est servus, *utile,*
Quia cupit & metuit. Honestum est utile. Quia est *De honestis, e-*
justum.

7. Secundus modus universalis ne-
gatus est CELARENT; qui habet pro-
positionem & conclusionem univer-
sales negatas. Assumptionem univer-
saliter affirmatam, ut: *De justum e-*
stium utile.

Ce Nullus rerum imperitus est idoneus ad
Republ. gubernandam.
la Omnes adolescentes sunt, imperiti re-
rum. E.
rent. Nullus adolescens est idoneus ad Rem-
publ. gubernandam.

Nulla Tyrannis est perpetua, Quia est violenta.
Nullus lapis respirat. Quia est inanimatus. Mors non
est m.

est mala. Quia beatos nos efficit. Nullæ divitiæ sunt bonæ. Quia nullum quod omitti potest, est bonum.

8. Tertius modus Particularis affirmatus est DARI; cujus propositio est affirmata universalis: assumptio & conclusio affirmatæ particulares, ut:

Da Omnis dicendi peritus est orator.

ri Cicero est dicendi peritus. E.

i. Cicero est orator.

Clodius jure occisus est, Quia est insidiator. Quædam homines sunt beati; Quia Deo fruuntur. Chastus numerus fortunam fortiter ferre debet; Quia est sibi laudatus. Animus hominis est incorporeus. Quia in imaginem Dei factus est.

Ad hunc modum referuntur etiam Syllogismi quorum Assumptio & Conclusio sunt affirmatæ particulares. ut:

Omnis homo est mendax.

Petrus est homo. E.

Petrus est mendax.

9. Quartus modus Particularis negatus est FERIO; cujus propositio est universalis negativa, assumptio particularis affirmativa. Conclusio particularis negativa. ut:

Fe Nullus deceptor puellæ est laudandus.

ri Demophoon est deceptor puellæ. E.

o. Demophoon non est laudandus.

Cato non afficitur aegritudine. Quia est sapiens. Saul non est hæres vitæ æternæ. Quia sibi ipsi intulit violentas manus. Crassus non est dives. Quia plura cupit.

10. Quintus modus sive Proprius

est singularis affirmatus, qui habet omnes propositiones affirmatas & proprias. ut,

Messias promissus *est verus Deus & verus homo.*

Christus est Messias promissus. E.

Est verus Deus & verus homo.

Christus est sacerdos æternus. Quia est *Messias*. Christus secundum humanam naturam est exaltatus ad gloriam. Quia *secundum eandem se exinanivit ad mortem crucis*. Augustus est hæres Cæsaris. Quia est *Octavius*.

II. Sextus modus five Proprius II.
est singularis negatus, qui omnes partes quidem habet proprias: propositionem verò & conclusionem negatas: assumptionem affirmatam. ut,

Vox clamantis in deserto non est Christus.

Johannes est *vox clamantis in deserto. E.*

Johannes *non est Christus.*

Marcus Tullius non est Antonius. Quia *est Cicero*.

Christus non venit è Galilæa. Quia *venit è Bethlehẽm*.

PRIMÆ FIGURÆ sunt hi CANONES.

I. Prima figura est omnium generalissima, perfectissima & evidentissima.

[Vide theorem. 4. hujus cap.]

II. In prima figura medius terminus est subjectum in majori, & prædicatum in minori.

[Huc pertinent omnia exempla sex modorum modo enumeratorum.]

III. In prima figura processus fit ab universaliali

versali ad particulare ; sive à genere ad speciem.

In prima figura propositio major semper fit universalis, aut propria. ut :

Omne conflatum ex elementis est corruptibile.

Corpus humanum est conflatum ex elementis. E.

Corpus humanum est corruptibile.

[Hic propositio est universalis & complectitur sibi (tanquam genus suam speciem) corpus humanum. Igitur de corpore humano dicitur id, quod dicitur de genere conflatum scil. esse ex elementis. Valet igitur in prima figurâ consequentia à genere ad speciem affirmatâ & negatâ juxta canonem : Quicquid universaliter dicitur de genere, dicitur etiam de specie, & contra : Quicquid universaliter removetur de genere, removetur etiam de specie.]

I V. In primâ figurâ assumptio semper affirmativa, nunquam negativa.

[Ratio Canonis est, quia in prima figura subjectum minoris includitur in subjecto majoris : quam inclusionem necesse est fieri per affirmationem. Omnis enim copulatio fit per affirmationem : distractio per negationem.]

Interdum ex assumptione negata vera inferitur conclusio, verum non per se, sed propter aliud, nempe I. Cùm propositio est exclusiva seu reciproca, ut, *Qui ex Deo est, verbum Dei audit. Judai non sunt ex Deo. Ergo verbum Dei non audiunt.*

II. Valet, quia hujusmodi Syllogismi potestate sunt in secundâ figurâ, propter conversionem propositionis, ut, *Omne animal*

rationis particeps est homo. *Asinus non est rationis particeps. Ergo asinus non est homo.*

[Propositio si invertatur, concluditur in secunda figura. Omnis homo est animal rationis particeps. Asinus non est rationis particeps. Ergo asinus non est homo. Tantum in cœtu vocatorum sunt electi: Turcæ non sunt in cœtu vocatorum. Ergo Turcæ non sunt electi. Converte propositionem *Et erit in secundâ figurâ: Omnes electi sunt in in cœtu vocatorum. Turcæ non sunt in cœtu vocatorum. Ergo Turcæ non sunt electi.*]

Vel deniq; III. valet, quia assumptio verbis quidem est negata, sensu autem affirmata, quæ sic in prioribus exemplis exponi potest: *Judei sunt ex numero eorum, qui non credunt. Turcæ sunt ex numero eorum, qui non vocantur.*

[Observandum hic est caute judicium de negatione & affirmatione assumptionis pendere ex consideratione argumenti tertii. Affirmatum argumentum est, cum ita assumitur e propositione, sicuti ibidem erat propositum. Negatum, cum contradicendo enuncietur in assumptione, ut; Quicquid non plantat pater cœlestis, eradicatur. Reprobos non plantat. Ergo reprobi eradicantur. Propositio hîc est affirmans, & non negans. Negatio enim pertinet ad subjectum. Subjectum autem per se negationem non facit: idcirco nec assumptio per se negans est: Quia negatio illa subjecti, non verò totius propositionis in minorem transfertur. Sic. *Quicumq; non sunt ex Deo, verbum Dei non audiunt. Reprobi non sunt ex Deo. Ergo verbum Dei non audiunt.* Hîc assumptio non est negans, quia subsumitur recte e subjecto propositionis, quod per sequens subjectum est propositionem negativam non efficit, cum negatio sit pars prædicati. Par esto judicium de hoc. *Qui non congregant mecum, dispergunt. Hypocrita non congregant mecum. Ergo hypocrita dispergunt.* Certissima igitur nota negationis vitiosæ in prima figura est, quando subjectum minoris non includitur in subjecto

subjecto Majoris. Quod si autem includitur. Negatio
est vitiosa.]

ELENCHUS I. FIGURÆ

Committitur I. quando propositio non est un-
versalis, sed indefinita æquipollens particulari. ut.

*Bonum est, à quo dicimur boni. A sole nemo dicitur bo-
nus. Ergo sol non est bonus.*

[*Propositio æquipollet huic. Quoddam bonum est
quo dicimur boni Nempe, bonum morale. Sol autem
bonum naturale.*]

II. Quando assumptio est negativa, ut. *Omnia ho-
micide est puniendus. Nullus fur est homicida. Ergo
nullus fur est puniendus. Ridere est hominis. Loqui non est
dere. Ergo Loqui non est hominis. Omne animal est
stantia. Nulla arbor est animal. Ergo nulla arbor est
stantia.*

Hæc de prima Figura. Sequitur secunda.

CAPUT XVIII.

1. **S**ECUNDA Figura simplicis syllogi-
smi est, in qua argumētum tertium
(^{N. 3. Arctm. 1. 2. 3. 4.} *medius terminus*) est consequens parti
(*predicatum*) in utraq; præmissa, cum
conclusionem semper negatâ.

2. Modi hujus figuræ communes
sunt Quatuor: Duo universales; Cesa-
re, Camestres. Duo particulares; Festini
Baroco. Quibus adduntur duo Singula-
res seu Proprii.

3. Primus modus universalis voca-
tur Cesare, qui propositionem & con-
clusionem habet universales negati-